

Професійна компетентність викладача закладу вищої освіти
(Вибірковий)

III (освітньо-науковий) рівень вищої освіти

Освітня програма: Професійна освіта

Спеціальність: 015 – Професійна освіта

Викладач: Кобилянський Олександр Володимирович

Мова викладання: українська

Семестр: 3-й

Кредитів ЕКТС – 3

Годин – 90

Лекцій – 18

Практичних – 24

Самостійних – 48

Вид контролю: залік

Дисципліна «Професійно-педагогічна компетентність викладача закладу вищої освіти» спрямований на опанування ієрархічно взаємопов'язаних функціонально-особистісного і структурно-особистісного ресурсів, що виявляються у рівні розвитку основних (когнітивного та діяльнісного) і підтримуючих (мотиваційного, емоційно-вольового та ціннісно-рефлексивного) компонентів, що дозволяють викладачеві реалізовувати посадові функції адекватно педагогічній ситуації. Курс знайомить здобувачів з сутністю, змістом і структурою складових професійно-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти. Аспіранти матимуть змогу розглянути шляхи розвитку різних видів професійної компетентності.

Метою вивчення дисципліни є розвиток загальних та фахових компетентностей здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня, формування їх гуманістичної педагогічної позиції, усвідомлення мети і завдань власної педагогічної діяльності, сприяння оптимізації позитивно спрямованого педагогічного спілкування, формування вмінь програмувати власну поведінку в ситуаціях професійно-педагогічної взаємодії, розвиток умінь професійно-педагогічної комунікації, культури мислення, мовлення, мімічної та пантомімічної виразності, педагогічної техніки та ораторського мистецтва, майстерності педагогічного спілкування.

Зміст дисципліни «Професійно-педагогічна компетентність викладача закладу вищої освіти» розроблено на основі вимог щодо підготовки аспірантів до дослідницької та викладацької діяльності у закладах вищої освіти за спеціальністю з урахуванням восьмого рівня національної рамки кваліфікацій: здатності особи розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або

дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач в результаті вивчення дисципліни:

ІК Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері професійної освіти, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

ЗК-4 Готовність до створення та інтерпретації нових знань через наукове дослідження або інші передові вчення такої якості, що відповідають вимогам національного та міжнародного рівнів, до діяльності в інтернаціональних дослідницьких групах.

ФК-1 Здатність до володіння науковими підходами і методами досліджень у професійній освіті.

ФК-5 Здатність проводити аналіз освітньої діяльності організацій засобами експертної оцінки і проектування програми їхнього розвитку.

Програмні результати навчання:

ПРН-1 Оперувати основними концепціями, теоріями, проблемами філософії й методології науки, змістом сучасних філософських дискусій з проблем розвитку суспільства та освіти.

ПРН-3 Застосовувати різні види письмових текстів та усних виступів; розуміти зміст складних текстів з наукових проблем, у тому числі вузькоспеціальних, стилістичні особливості оформлення результатів дослідження у письмовій та усній формі під час роботи в групі з інтернаціональним складом.

ПРН-6 Формулювати мету професійного і особистісного розвитку, оцінювати власні потенційні можливості, реальність обраних способів і шляхів розв'язання поставлених завдань.

ПРН-7 Користуватися нормативно-правовими і програмно-методичними документами, що визначають роботу в науковій установі та закладі освіти; визначати мету інноваційної діяльності, обґрунтовувати необхідність внесення запланованих змін у наукову роботу; впроваджувати інноваційні прийоми в педагогічному процесі з метою створення умов для ефективної мотивації до навчання студентів (учнів).

ПРН-11 Оперувати різними методами і засобами дослідницької діяльності педагога; володіти способами збору, систематизації та обробки інформації, інтерпретації отриманих результатів, вивчення та застосування педагогічної спадщини і досвіду роботи педагогів-новаторів, вміннями робити висновки.

Контрольні заходи

Поточний та підсумковий контроль знань студентів проводиться шляхом фронтального, індивідуального чи комбінованого опитування аспірантів під час лекційного заняття, колоквіумів, іспиту.

На позааудиторну роботу виносяться вивчення окремих проблем курсу, написання рефератів, підготовка до лекційних занять, колоквіумів, іспиту.

Програма навчальної дисципліни **Змістовий модуль 1. Теоретичні основи професійної підготовки**

Тема 1. Сутність та структура професійно-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти

Знання сутності та змісту понять «компетентність», «компетентний», «компетенція».

Здатність визначати та аналізувати зміст компетентності як готовності до виконання поставленого завдання, що є результатом набуття компетенцій та включення особистісних характеристик людини.

Сформоване усвідомлення компетенції як знань, умінь, навичок, досвіду, набутих та розвинутих завдяки навчанню.

Знання сучасних класифікацій загальних компетентностей.

Здатність аналізувати особистісний потенціал викладача: морально-етичні, науково-педагогічні, індивідуально-психологічні якості; професійно-педагогічні здібності.

Усвідомлення основних характеристик професійно-педагогічної компетентності.

Тема 2. Інформаційна компетентність викладача закладу вищої освіти

Знання змісту поняття «інформаційна компетентність».

Здатність аналізувати структуру інформаційної компетентності викладача ЗВО.

Усвідомлення змісту елементів інформаційної компетентності.

Здатність визначати та вивчати особливості критичного мислення як складової інформаційної компетентності викладача ЗВО.

Тема 3. Дослідницька компетентність викладача ЗВО

Знання про об'єкт, предмет, мету, завдання дослідницької діяльності викладача ЗВО.

Здатність до використання у професійній діяльності методів педагогічної діагностики.

Готовність до використання алгоритму виконання етапів дослідницьких робіт (теоретичних, пошукових, прикладних).

Здатність до вибору об'єкту дослідження, постановки мети дослідження, постановки завдань дослідження, розробки гіпотези дослідження, розробки теоретичних засад і передумов дослідження, розробки програми і методики експериментального дослідження.

Готовність до проведення теоретичного або експериментального дослідження.

Здатність до практичної апробації результатів дослідження і визначення їх ефективності.

Вміння узагальнення результатів теоретичного і експериментального дослідження, зіставлення їх з результатами практичної апробації.

Готовність до впровадження результатів дослідження в практику.

Тема 4. Комунікативна компетентність викладача закладу вищої освіти

Здатність аналізувати складові комунікативної компетентності викладача ЗВО: комунікативні знання, вміння, навички; комунікативну спрямованість; гуманістичну позицію; комунікативну креативність.

Знання сутності і змісту комунікативної компетентності як особистісної якості педагога.

Знання змісту комунікативних знань викладача.

Здатність до впровадження технології комунікативної діяльності.

Здатність до аналізу індивідуально-психологічних якостей фахівця, що забезпечують ефективне педагогічне спілкування.

Сформоване усвідомлення комунікативної креативності як здатності до нестандартного, творчого розв'язання комунікативних завдань.

Здатність застосовувати засоби професійно-педагогічної комунікації: вербальні і невербальні.

Усвідомлення ознак культури мовлення, прийомів техніки мовлення, змісту мовленнєвого етикету педагога.

Готовність до використання мовленнєвих моделей взаємодії «викладач ЗВО – студент».

Тема 5. Психолого-педагогічна компетентність викладача ЗВО

Знання сутності педагогічного спілкування як виду професійної діяльності викладача ЗВО, його функцій та видів.

Готовність до педагогічної взаємодії.

Сформоване уявлення про комунікативну компетентність, комунікативну культуру.

Знання особливостей педагогічного спілкування, його функцій, структури.

Здатність аналізувати характер педагогічного спілкування: функціонально-рольового й особистісно-орієнтованого, їх взаємозв'язок у педагогічній взаємодії.

Здатність визначати й аналізувати рольові позиції: позиція Дорослого, позиція Батька, позиція Дитини, позиція Неучасті, їх вплив на поведінку співрозмовника.

Здатність до подолання бар'єрів спілкування (фізичного, психологічного, соціального, гностичного, естетичного та інших).

Здатність дотримання принципів педагогічної етики.

Знання симптомів «емоційного вигорання» як особливого психічного стану особистості.

Знання моделей «емоційного вигорання» (однофакторної, двохфакторної, трьохфакторної).

Здатність визначення та аналізу чинників «емоційного вигорання»: особистісного, рольового, організаційного.

Готовність до профілактики «емоційного вигорання»: розвиток емоційної стійкості, вміння володіти собою.

Вміння використання методів попередження професійного стресу.

Здатність дотримання емоційної стабільності в складних ситуаціях.

Змістовий модуль 2. Практична реалізація професійної компетентності

Тема 6. Конфліктологічна компетентність викладача ЗВО

Знання сутності, особливостей, причин виникнення, функцій, класифікацій педагогічного конфлікту .

Здатність аналізувати структуру педагогічного конфлікту.

Уявлення про динаміку педагогічного конфлікту, його фази (латентна, демонстративна, агресивна, батальна, зростання порушень, деформація когніцій, фінал конфлікту, ескалація, рецидив).

Здатність визначати й аналізувати особливості об'єктів і суб'єктів конфлікту у ЗВО.

Здатність до раціональної комунікації у конфлікті (уникнення деструктивного конфлікту, врегулювання конфлікту, правила передбачення конфлікту).

Готовність до використання типових стратегій конструктивного вирішення педагогічних конфліктів.

Знання особливостей адаптивної поведінки педагога в конфлікті.

Здатність до управління розвитком і перебігом конфлікту.

Здатність до використання ефективних стилів поведінки в конфліктній ситуації.

Знання етичних вимог до викладача у конфліктній ситуації.

Здатність діагностувати психологічні ресурси особистості.

Здатність використовувати в професійній діяльності методи активізації психологічних ресурсів.

Сформоване уявлення про стрес та його вплив на здоров'я людини.

Готовність до психокорекції кризових станів.

Тема 7. Соціальна компетентність викладача ЗВО

Знання сутності і змісту соціальної компетентності.

Здатність до аналізу структури соціальної компетентності: соціальна підприємливість; комунікативна компетенція; загальна правова та економічна грамотність; вміння розбиратися в особливостях різних соціальних груп; здатність приймати відповідальність та уникати її; здатність вести за собою (соціальна впевненість); вміння розбиратися в соціальних ролях і міжособистісних відносинах; вміння встановлювати довготривалі партнерські

відносини; здатність керувати власним іміджем.

Тема 8. Фасилітаційна компетентність викладача ЗВО

Знання сутності та змісту поняття «педагогічна фасилітація».

Усвідомлення структури фасилітаційної компетентності викладача ЗВО.

Здатність аналізувати характеристики фасилітативної педагогічної взаємодії.

Сформоване усвідомлення шляхів організації діяльності та взаємодії, спрямованих на конструктивне вирішення проблемних завдань.

Здатність використовувати прийоми зняття психологічних бар'єрів відчуженості між учасниками взаємодії.

Здатність залучати до спільної діяльності (партисипативність): співучасть студентів в організації діяльності з педагогом, спільне прийняття рішень про форми, способи і норми здійснення взаємодії, колективна відповідальність за прийняті рішення.

Готовність до фасилітативної організації простору.

Тема 9. Рефлексивна компетентність викладача ЗВО

Знання сутності і змісту понять «рефлексія» і «рефлексивна компетентність».

Здатність аналізувати структуру рефлексивної компетентності викладача ЗВО.

Знання про рефлексивну культуру як фактор професіоналізму викладача ЗВО.

Сформоване усвідомлення мети і результату педагогічної творчості.

Здатність аналізувати фактори, що зумовлюють зміни професійної діяльності педагога.

Знання змісту понять «творчість», «творча діяльність», «педагогічна творчість», «творча педагогічна діяльність».

Усвідомлення специфіки підсистем творчої педагогічної діяльності.

Здатність аналізувати особливості рівнів сформованості творчої педагогічної діяльності.

Знання критеріїв творчої педагогічної діяльності. Готовність працювати за законами педагогіки творчості.

Сформоване усвідомлення принципів педагогічної творчості.

Здатність до формування та розвитку творчої особистості.

Знання психолого-педагогічних умов творчого розвитку особистості викладача.

Знання про стандартну і творчу навчальна діяльність. Готовність до створення творчих ситуацій, творчих навчальних задач.

Здатність визначати й аналізувати етапи творчого процесу.

Тема 10. Компетентність саморозвитку і самоосвіти викладача ЗВО

Знання сутності і змісту компетентності саморозвитку і самоосвіти викладача ЗВО.

Здатність аналізувати структуру компетентності саморозвитку і самоосвіти

викладача ЗВО.

Знання педагогічних умов ефективності роботи з формування самоосвітньої компетентності.

Практичні роботи

Теоретичні основи професійної підготовки

Практична робота № 1. Сутність та структура професійно-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти

Практична робота № 2. Інформаційна компетентність викладача закладу вищої освіти

Практична робота № 3. Дослідницька компетентність викладача ЗВО

Практична робота № 4. Комунікативна компетентність викладача закладу вищої освіти

Практична робота № 5. Психолого-педагогічна компетентність викладача ЗВО

Практична реалізація професійної компетентності

Практична робота № 6. Конфліктологічна компетентність викладача ЗВО

Практична робота № 7. Соціальна компетентність викладача ЗВО

Практична робота № 8. Фасилітаційна компетентність викладача ЗВО

Практична робота № 9. Рефлексивна компетентність викладача ЗВО

Практична робота № 10. Компетентність саморозвитку і самоосвіти викладача ЗВО

Індивідуальні завдання

За рішенням кафедри студенти готують реферати з окремих тем курсу.

Методи навчання

Лекція, проблемна лекція, демонстрація, зокрема, з використанням мультимедійних засобів навчання, лабораторні роботи, підготовка рефератів.

Методи контролю

Поточний контроль, який здійснюється у формі фронтального, індивідуального чи комбінованого контролю знань студентів під час лекційного, практичного та лабораторного заняття, колоквіумів, іспит.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота												Сума	
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2							100 бал	
ПР1	...	ПР9	РГЗ	МК1	ПР1	...	ПР8	ЛР1	...	ЛР4	КР	МК2	
50					50								

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка для заліку
90 – 100	A	зараховано
82-89	B	
75-81	C	
64-74	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано зможливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Кількість і зміст модулів

Модуль	Кредити	Лекції(год.)	Лаб. роботи. Кількість (роб./год)	Практичні заняття (семінари)(год.)	Контрольна робота	Колоквіуми
I	1,5	9		12		1
II	1,5	9		12		1

Оцінювання знань, умінь та навичок студентів з окремих видів роботи та в цілому по модулях (в балах)

Вид роботи	Модуль	Модуль
	1	2
1. Колоквіум	20	20
2. РГЗ/КР	10	10
3. Практичні роботи	20	20
Всього	50	50

Критерії оцінювання знань, умінь та навичок студентів

Рівень компетентності	За бальною шкалою	За шкалою ECTS	Критерії оцінювання
IV Високий (творчий)	90 – 100	A	Виставляється, якщо при відповіді на питання виявлено всебічні, систематизовані, глибокі знання матеріалу, який виноситься на контроль, уміння вільно виконувати завдання, передбачені програмою, знання основної і додаткової літератури, передбаченої програмою на рівні творчого використання.

III Достатній (конструктивний)	82-89	B	Повні знання з питань і задач, що стоять перед студентом. Уміння викладати основні ідеї. Вміння професійно відстоювати свою точку зору. Припускаються несуттєві неточності у викладенні матеріалу та у відповідях.
	75-81	C	Достатньо повні знання з поставлених питань і задач. Вміння викладати основні ідеї. Здатність самостійно застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, наводити окремі власні приклади на підтвердження власних тверджень. Вміння доводити правильність своїх рішень. Несуттєві неточності у відповідях та деякі нераціональності при програмуванні задач.
II Середній (репродуктивний)	64-74	D	Студент може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання та розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати матеріал, робити висновки та розробляти програмні блоки. Пояснення неповні, нелаконічні, не завжди точні. Відповіді на питання неповні, містять неточності, при програмуванні застосовуються не найраціональніші рішення.
	60-63	E	Задовільні знання програмного матеріалу на рівні вищому за початковий. Здатність за допомогою викладача логічно відтворювати значну частину матеріалу. При відповіді на запитання виникають труднощі у деяких положеннях, відповіді не повні, програми пишуться нераціонально, не використовуються всі ефективні засоби програмування.
I Низький	35-59	FX	Теорією володіє на рівні фрагментів, викладає матеріал уривчасто. Утруднюється в обґрунтуванні рішень, на запитання викладача дає неправильні відповіді (40-60%), пояснення не до ладу. Самостійно, без допомоги викладача, не може сформулювати алгоритм рішення задачі. Програми не раціональні та неефективні, при програмуванні використовуються лише прості конструкції.
	0-34	F	Теорією володіє на рівні фрагментів, викладає матеріал уривчасто. Утруднюється в обґрунтуванні рішень, на запитання викладача дає неправильні відповіді (60-100%). Самостійно, без допомоги викладача, не може сформулювати алгоритм рішення задачі.

Рекомендована література

Базові інформаційні ресурси

1. Бабаян Ю.О., Нор К.Ф. Формування рефлексивної компетентності майбутнього вчителя. *Формування професійної компетентності майбутнього*

вчителя: наук. посіб. / За заг. ред. проф. С.І. Якименко. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. С. 231-266.

2. Волобуєва Т. Оновлення змісту професійної компетентності педагогічних кадрів. *Рідна школа*. 2016. № 3. С. 21-23.

3. Головань М.С. Компетентнісний підхід як методологічна основа вищої професійної освіти. *Психологія: реальність і перспективи*: збірник наук. праць Рівненського держ. гуманіт. ун-ту. Вип.11. Рівне: РДГУ, 2016. С. 53-59.

4. Головань М.С., Яценко В.В. Сутність і зміст поняття «дослідницька компетентність». *Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі*: збірник наук. праць. Вип. 7. Кривий Ріг: Видавничий відділ НМет АУ, 2015. С. 55-62.

5. Дерев'янку О. В., Тернопільська В.І. Теоретичні засади формування професійної компетентності: збірник наукових праць № 27. Серія : *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Вінниця, 2011. С. 523–528.

6. Дзюба Т. Конфліктологічна компетентність директора школи. *Шлях освіти*. 2014. №1. С. 3-8.

7. Дубасенюк О.А., Семенюк Т.В., Антонова О.Є. Професійна підготовка вчителя до педагогічної діяльності: монографія. Житомир: Житомирський держ. пед. ун-тет. 2003. 192 с.

8. Пономарьов О. С. Модель професійної діяльності фахівця. Харків: НТУ, ХПІ, 2006. 33 с.

9. Професіоналізм особистості: теоретико-методологічний аспект: колективна монографія / В.Й. Бочелюк, С.А. Білоусов, Г.О. Горбань, Т.А. Гришина, О.І. Гура та ін. Запоріжжя: ГУ - ЗІДМУ, 2007. 248 с.

10. Сисоєва С.О., Козак Л.В. Розвиток дослідницької компетентності викладачів вищої школи: навч. посіб. Київ. Ун-тет ім. Б. Грінченка. Київ: ТОВ «Видавниче підприємство «Едельвейс». 2016. 156 с.

11. Черемис І. Нові вимоги до спеціаліста: поняття компетентності й компетенції. *Вища освіта України*. 2006. № 2. С. 84-88.

12. Ягунов В.В. Інформаційно-аналітична компетентність керівників професійно-технічних навчальних закладів: поняття, зміст і структура. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*: зб. наук праць: Вип.3. Київ: Вид-во ІПТО НАПН України, 2012. С.32.

13. Яковенко Т., Фаттахова С. ІКТ-компетентність педагога як інструмент підвищення рівня його професійної компетентності. Київ: Вища школа, 2018. 98 с.

Електронні ресурси

1. <http://studentam.net.ua/content/view/7702/97/>
2. <http://readbookz.com/book/172/5428.html>
3. <http://www.stationline.org.ua/pravo/62/8689-osnovni-skladovi-profesijno%D1%97-kompetentnosti-vikladacha-vishhogo-navchalnogo-zakladu.html>

4. Kwiatkowska H. Pedeutologia. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, 2008. 256 s. URL: <https://docer.pl/doc/s8x1n80>
5. Ziółkowski P. Pedeutologia: zarys problematyki. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Gospodarki, 2016. 214 s. URL: <https://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/178346/edition/180818/content>
6. <http://infosvit.if.ua> Освітній портал "ІНФОСВІТ".
7. <http://pedpresa.ua> Освітній портал " Педагогічна преса".
8. <http://www.osvita.org.ua> "Освітній портал" - все про освіту України.
9. <http://ukped.com> Українська педагогіка.
10. <http://www.ednu.kiev.ua> «Освіта в Україні».
11. <http://svitosvit.ua> Українська мережа навчальної інформації та освітніх послуг "СвітОсвіт".
12. <http://www.intellect-invest.org.ua> Портал сучасних педагогічних ресурсів.
13. <http://nastaunik.info> Сайт знайомить з тенденціями освіти у світі, з новими технологіями і методами викладання.